

Бекитемин

Мектептин директорунун милдетин

аткаруучу Джаналиева Э

Ж.Ашымов атындагы №20 Арал жалпы билим беруу метеби

2022-2023-окуу жылы.

Китепкананын жобосу.

Китепканачы:

Акбердиева Р.

Жалпы жоболор

1-берене. Ушул Мыйзамдын жөнгө салуу предмети

Ушул Мыйзам Кыргыз Республикасында китепкана ишин сактап калуунун жана өнүктүрүүнүн укуктук базасы болуп саналат жана адамдын, коомдук бирикмелердин, элдердин жана этностук жалпылыктардын маалыматка эркин ээ болууга, рухий эркин өнүгүүгө, улуттук жана дүйнөлүк маданияттын баалуулуктарына аралашууга, ошондой эле маданий, илимий жана билим берүү иштерине эркин жетишүү укугуна кепилдик берүүчү китепкана ишинин принциптерин белгилейт.

Ушул Мыйзам эл аралык укуктун принциптерине жана ченемдерине ылайык китепкана ишин уюштуруунун жалпы маселелерин, китепкана иши жаатында мамлекеттин, жарандардын, ишканалардын, мекемелердин жана уюмдардын ортосундагы өз ара мамилелерди жөнгө салат.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

1¹-берене. Негизги түшүнүктөр

Ушул Мыйзамда төмөнкү түшүнүктөр колдонулат:

китепкана - басма жана кол жазма документтердин, графикалык, аудиовизуалдык материалдардын, электрондук алып жүрүүчүлөрдөгү документтердин уюштурулган фондусу бар жана аны жеке жана юридикалык жактарга убактылуу пайдаланууга берүүчү мекеме;

китепкана фонду - калкты китепканалык тейлөө максатында эсепке алууга, комплектөөгө, сактоого жана пайдаланууга тийиш болгон, уюштуруучулук жана функционалдык жактан өз ара байланышкан, ар кандай багыттагы жана статустагы документтердин тартипке келтирилген жыйындысы;

китепкана иши - милдеттерине китепкана тармактарын түзүү жана өнүктүрүү, алардын фонддорун түзүү жана иштетүү, китепканалардын пайдалануучуларын китепканалык, маалыматтык жана маалымдама-библиографиялык тейлөөнү уюштуруу, китепканаларды өнүктүрүүнү илимий жана методикалык камсыз кылуу кирген маалыматтык, маданий-агартуучулук жана билим берүү иштеринин тармагы;

документ - сактоо жана коомдук пайдалануу максатында текст, үн жазуу же сүрөттөө түрүндө маалымат түшүрүлгөн, убакыт жана мейкиндикте берүүгө багытталган материалдык объект;

китеп эстеликтери - өтө жогорку рухий, материалдык баалуулуктагы, аларга карата эсепке алуунун, сактоонун жана колдонуунун өзгөчө режими белгиленген тарыхый, илимий, маданий өзгөчө маанидеги кол жазма китептер же басылмалар;

жалпыга жеткиликтүү китепкана - жашына, жынысына, улутуна, тилине, билимине, тегине, мүлктүк жана кызматтык абалына, динге болгон мамилесине, ишенимине, коомдук бирикмелерге таандыктуулугуна карабастан жеке жактарга, ошондой эле уюштуруу-укуктук формасына жана менчигинин формасына карабастан юридикалык жактарга анын кызмат көрсөтүүлөрүнөн, өздүк жана башка маалыматтык ресурстарын пайдалануу мүмкүнчүлүгүн берүүчү китепкана;

китепканадан пайдалануучу - китепкана кызмат көрсөтүүлөрүн пайдалануучу жеке же юридикалык жак;

адистештирилген китепкана - ар кандай алып жүрүүчүлөргө Брайл шрифти жана чоңойтулган шрифт менен алынган документтерден, ошондой эле электрондук документтерден турган ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды тейлеген китепкана;

электрондук китепкана - электрондук документтердин ар түрдүү коллекцияларынын сакталышын жана натыйжалуу колдонулушун камсыз кылуучу, системанын өзүндө жайгашкан жана телекоммуникациялык тармактар аркылуу жеткиликтүү болгон маалыматтык система;

электрондук документ - маалымат электрондук-санариптик формада берилген документ.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

2-берене. Китепкана иши жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдары

Китепкана иши жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдары "Маданият жөнүндө", "Документтердин милдеттүү нускасы жөнүндө", "Маалыматташтыруу жөнүндө", "Тарыхый-маданий мурасты пайдалануу жана коргоо жөнүндө" Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын, ошондой эле ушул Мыйзамды жана ага ылайык кабыл алынган китепкана иши жаатындагы Кыргыз Республикасынын ченемдик укук актыларын камтыйт.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

3-берене. Ушул Мыйзамды колдонуу чөйрөсү

Ушул Мыйзамдын колдонулушу алардын уюштуруу-укуктук формаларына жана менчик формаларына карабастан тарыхый-маданий мурастын бөлүгү катары бардык китепканаларга, китепкана фонддорун сактоо жана пайдалануу маселелерин жөнгө салуу максатында республикалык жана жергиликтүү бюджеттердин эсебинен толук же жарым жартылай каржылануучу китепканаларга жайылтылат.

4-берене. Китепканалардын негизги түрлөрү

Китепканалар мамлекеттик бийликтин бардык деңгээлдеги органдары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, юридикалык жана жеке жактар тарабынан түзүлүшү мүмкүн.

Менчиктин түзүлүштөрүнүн жана формаларынын тартибине ылайык китепканалардын негизги түрлөрү төмөнкүдөй бөлүнүшөт:

мамлекеттик бийлик органдары тарабынан түзүлгөн мамлекеттик китепканалар, анын ичинде:

- республикалык китепканалар;

- министрликтердин жана башка аткаруу бийликтеринин китепканалары;

жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан түзүлгөн областтык, шаардык, райондук китепканалар;

Улуттук илимдер академиясынын, башка академиялардын, илим-изилдөө институттарынын, билим берүү мекемелеринин китепканалары;

ишканалардын, мекемелердин, уюмдардын китепканалары;

коомдук бирикмелердин китепканалары;

менчик китепканалар;

чет өлкөлүк юридикалык жана жеке жактар, ошондой эле Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдерге ылайык эл аралык уюмдар тарабынан уюштурулган китепканалар

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

II бөлүм

Граждандарды китепкана иши тармагындагы укугу

5-берене. Китепканалык тейлөөгө укук

Ар бир граждандын жынысына, курагына, улутуна, билимине, социалдык абалына, саясий көз карашына, динге болгон мамилесине карабастан Кыргыз Республикасынын аймагында китепканалык тейлөө укугуна ээ.

Граждандарды китепканалык тейлөө укугун:

- китепканалык тейлөөнүн негизги түрлөрү акысыз ишке ашырылуучу мамлекеттик, областтык, шаардык, райондук жалпы пайдалануудагы китепканаларды түзүү менен;

- уюштуруу-укуктук формаларына жана менчик формаларына, ишкердик адистешүүсүнө жана камтыган чөйрөсүнө көз каранды болбогон юридикалык жана жеке жактардын китепкана түзүлүштөрүн мамлекеттик жөнгө салган китепканалардын көп түрү менен камсыз кылат.

Граждандардын китепканалык тейлөө тармагындагы укуктары бул тармактагы мамлекеттик жана анын бардык тармактарынын, коомдук бирикмелердин, диний жана башка уюмдардын укуктарына жараша артыкчылыктарга ээ.

6-берене. Китепкана ишмердүүлүгүнө укук

Каалаган юридикалык же жеке жактар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык Кыргыз Республикасынын аймагында китепкана түзүү укугуна ээ.

Граждандар китепканалардын жетекчилеринин же аларды түзүүчүлөрдүн макулдуктары боюнча түзүлгөн камкорчулук, окурмандык кеңештердин же башка окурмандардын бирикмелеринин иш-аракеттерине катышуу укугуна ээ.

Китепканалардын кызматкерлери китепканалык тейлөөнү өнүктүрүүгө, кесиптик биригүүгө, өздөрүнүн социалдык жана кесиптик укуктарын коргоого көмөктөшүү максаттарында коомдук бирикмелерди түзүү укугуна ээ.

Тарыхый-маданий мурас объекттерине кирүүчү өзгөчө мааниси бар басылмаларды жана коллекциялар камтыган жеке менчик жыйнак документтери бар граждандар мындай жыйнак документтери тарыхый-маданий мурас катары тийиштүү республикалык аткаруу бийлигинин, областтык, шаардык, райондук аткаруу бийликтеринин же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын каттоосунан өтсө алар сактоо боюнча мамлекет тарабынан колдоо укугуна ээ.

7-берене. Китепканалардан пайдалануучулардын укугу

Китепканалардан пайдалануучулардын бардыгы китепканаларга кирүүгө укуктуу жана өздөрүнүн суроо-талаптары менен кызыкчылыктарына ылайык китепканаларды эркин тандап алуу укугуна ээ.

Китепканалардын фондуларына жеткиликтүүлүк тартиби, негизги кызмат көрсөтүүлөрдүн жана китепканалардын аларды көрсөтүү шарттарынын тизмеги китепканалардын уставдарына, мамлекеттик сырды сактоо жөнүндө

мыйзамдарга, автордук жана чектеш укуктар жөнүндө мыйзамдарга жана тарыхый-маданий мурастарды коргоо жана пайдалануу тууралуу мыйзамдарга ылайык белгиленет.

Китепканаларды пайдалануучулар керектүү документтерди, китепканалык фонддорунун саны жөнүндө маалыматты бардык китепканалардан акысыз алуу укугуна ээ.

Граждандар жалпы пайдалануудагы китепканаларда:

инсандыгы ким экендигин күбөлөндүргөн документтерин көрсөтүү менен китепканалардын пайдалануучулары болуп калууга;

каталогдор системасы жана китепкана маалыматтарынын башка формалары аркылуу китепкана фонддорунун курамы жөнүндө акысыз толук маалымат алууга;

маалымат башаттарын издөөдө жана тандоодо акысыз консультациялык жардам алууга;

китепкана фондунан убактылуу пайдаланууга ар кандай документти акысыз алууга;

башка китепканалардан китепканалар аралык абонент боюнча документтерди жана алардын көчүрмөлөрүн алууга;

Интернетке кирүүгө мүмкүнчүлүк алуу;

тизмеси китепкананы пайдалануу эрежелеринде аныкталган ар кандай кызмат көрсөтүүлөрдөн, анын ичинде акы төлөнгөн кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдаланууга укуктуу.

Китепканадан пайдалануучулар мамлекеттик жана областтык, шаардык, райондук китепканалардан тейленүүгө, кыргыз жана орус тилдериндеги документтерди алууга укуктуу.

Китепканадан пайдалануучу өзүнүн укугуна шек келтирген китепкана кызматкерлеринин аракеттерине байланыштуу сотко даттана алат.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

8-берене. Китепканалардан пайдалануучу өзгөчө топтордун укугу

Улуттук азчылыктардын өкүлдөрү алардын тилинде китепкана фонду бар болсо, аны пайдаланууга укуктуу.

Көрүү боюнча мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар жалпыга жеткиликтүү жана атайын адистештирилген китепканаларда тейленүүгө укугу бар. Ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтү китепканалардын имараттарынын жеткиликтүүлүгү жана тейлөөнүн ыңгайлуулугу боюнча шарттарды түзүүгө милдеттүү.

Жашы улгайып калган, китепканадан пайдаланууга мүмкүнчүлүгү жок саламаттыгы начар китепкана пайдалануучулары жалпы пайдалануудагы китепканалардын фонддорунан документтерди мамлекеттик программалардын тийиштүү бюджеттери менен каражаттарынын эсебинен каржылоо камсыз кылынган тейлөөнүн сырттан же көчмө формалары аркылуу алууга укуктуу.

Балдар жана өспүрүм курагындагылардын китепканасын пайдалануучулар жалпы пайдалануудагы балдар жана өспүрүмдөрдүн адистешкен мамлекеттик китепканаларынан, ошондой эле уставдарына ылайык билим берүү мекемелеринин китепканаларынан пайдаланууга укуктуу.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

9-берене. Китепканалардан пайдалануучулардын жоопкерчилиги

Китепканалардан пайдалануучулар китепканалардан пайдалануу эрежелерин так аткарууга милдеттүү.

Китепканалардан пайдалануу эрежелерин бузуучулар жана китепканаларга зыян келтирүүчүлөр чыгымды китепканаларды пайдалануунун белгиленген эрежесиндеги өлчөмдө компенсациялашат, ошондой эле иштеп жаткан мыйзамда каралган учурларда башкача жоопкерчилик тартышат.

10-берене. Китепкананын ээси

Китепкананын ээси колдонуудагы мыйзамга ылайык анын иштөөсүн каржылайт жана ишкердигине контролду жүзөгө ашырат, ошондой эле китепкананын жетекчисин дайындайт. Китепкананын ээсинин китепканалардын чыгармачылык ишмердигине анын уставында жана иштеп жаткан мыйзамда каралгандан башка учурларда кийлигишүүгө укугу жок.

III бөлүм

Китепканалардын милдеттери жана укуктары

11-берене. Китепканалардын статусу

Мамлекеттик жана областтык, шаардык, райондук китепканалар, мамлекеттик жана борборлоштурулган китепкана тармактары колдонуудагы мыйзамда белгиленген тартипте каттоодон өткөн учурдан тартып юридикалык жактын статусун алат. Башка китепканалардын статусу алардын ээлери тарабынан аныкталат.

12-берене. Китепканалардын милдеттери

Өздөрүнүн ишмердигинде китепканалар ушул мыйзамда белгиленген граждандардын укуктарын жүзөгө ашырат. Китепканалар китепканадан пайдалануучуларды өздөрүнүн уставдарына, китепканалардан пайдалануу эрежелерине жана колдонуудагы мыйзамга ылайык тейлейт.

Китепкана фондуларына эркин кирүүгө, ошондой эле окурмандардын суроо-талаптары, китепканалардан пайдалануучулар жөнүндө маалыматтарды пайдалануу, бул маалыматтар илимий максаттар үчүн жана китепканалык тейлөөнү уюштуруу үчүн пайдаланылгандан башка учурларда китепканадан пайдалануучулардын укугун чектеген мамлекеттик же башка ар кандай цензурага жол берилбейт.

Толук же жарым жартылай бюджеттик каржылоодо турган китепканалар өздөрүнүн иш-аракеттеринде коомдо татаалдашып бара жаткан идеологиялык жана саясий көп түрдүүлүктү чагылдырышат.

Өздөрүнүн фонддорунда тарыхый-маданий мурас объектилерине таандык өзгөчө маанилүү басылмалары жана коллекциялары бар китепканалар алардын тарыхый-маданий мурастардын бөлүктөрү катары каттоодон өтүүсүн, алардын жыйымдык каталогдорунун өз учурунда эсепке алынуусу үчүн жоопкерчилик тартышат жана алардын сакталышын, ошондой эле алардын маданияттын мамлекеттик сактоо жана өнүгүү программаларынын чегиндеги автоматташтырылган маалымат базаларына киргизилишин камсыз кылат.

Китепканалар колдонуудагы мыйзамда жана китепканаларды түзүү документтеринде каралгандай өздөрүнүн түзүүчүлөрүнүн жана расмий статистика жаатындагы мамлекеттик органдын алдында отчет берүүгө милдеттүү.

13-берене. Китепканалардын укуктары

Китепканалар:

өздөрүнүн уставдарында белгиленген максаттарга жана милдеттерге ылайык өз ишмердүүлүктөрүнүн мазмунун жана айкын формаларын өз алдынча аныктоого;

түзүүчүлөр менен макулдашуулар боюнча китепканалардан пайдалануу эрежелерин бекитүүгө;

сейрек жана баалуу басылмаларды берүүдө, ошондой эле китепканалардан пайдалануулардын эрежелерине ылайык башка учурларда күрөөлөрдүн суммасын аныктоого;

китепканалардан пайдалануучулар келтирген зыяндарды компенсациялоонун түрлөрүн жана өлчөмдөрүн китепканалардан пайдалануу эрежелерине ылайык аныктоого;

китепканалардын кызмат көрсөтүүлөрүн жана социалдык экономикалык өнүгүү шарттарында, өздөрүнүн негизги ишмердүүлүктөрүнө зыян келтирбегендей абалда китепканалардан пайдалануучуларга сунуш кылуучу тизмелерди кеңейтүү максатында чарбалык ишмердүүлүктү жүзөгө ашырууга;

юридикалык жана жеке жактар менен келишимдердин негизинде китепканалык фонддордон пайдалануу шарттарын аныктоого;

колдонуудагы мыйзамда белгиленген тартипте китепкана бирикмелерин түзүүгө;

китепкана ишинин өнүгүүсүнүн мамлекеттик жана региондук программаларын жүзөгө ашырууга конкурстук же башка негиздерде катышууга;

чет өлкөлөрдүн китепканалары жана башка мекемелери же уюмдары менен белгиленген тартипте кызматташууну жүзөгө ашырууга, анын ичинде эл аралык китеп алмашууларды жүргүзүүгө, белгиленген тартипте эл аралык уюмдарга кирүүгө, эл аралык китепканалык жана башка программаларды ишке ашырууга катышууга;

өздөрүнүн фонддорун комплектоонун булактарын өз алдынча аныктоого;

өздөрүнүн фонддорунан колдонуудагы ченемдик укук актыларына ылайык, китепканалардын түзүүчүлөрү менен макулдашылган тартипке ылайык документтерден башка документтерди алып коюуга жана сатып өткөрүүгө укуктуу. Ошол эле учурда китепканалар өздөрүнүн уюштуруу-укуктук формаларына жана менчик түрлөрүнө карабастан, тарыхый-маданий мурас объектилерине кирген, сактоо жана пайдалануу эрежелери колдонуудагы мыйзамга ылайык аныкталган документтерди көчүрүп жазып алууга жана сатып өткөрүүгө;

колдонуудагы мыйзамдарга каршы келбеген башка иш-аракеттерди жүргүзүүгө укуктуу.

Китепканалар мамлекеттик программалар боюнча чыгарылган документтерди мамлекеттик программалар боюнча басып чыгарылган китептерди алууга артыкчылык укуктарына жана жоюлган китепканалардын документтерин биринчи кезекте алуу укуктарына ээ.

IV бөлүм

Китепкана иши тармагындагы мамлекеттин жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын милдеттери

14-берене. Китепкана иши тармагындагы мамлекеттик саясат

Китепкана тармагындагы мамлекеттик саясаттын негизинде - китепканаларды пайдаланууда чогултулган жана сунушталган жалпы көпчүлүккө таандык маалыматтар жана маданий баалуулуктар үчүн шарт түзүү принциби жатат.

Мамлекет ушул мыйзамда каралган укуктарга кепил болуп чыга алат жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларды кошпогондо китепканалардын кесиптик ишмердүүлүктөрүнө кийлигишпейт.

Мамлекет тийиштүү салык, кредит жана баа саясатын жүргүзүү аркылуу каржылоо жолу менен китепкана ишинин өнүгүүсүнө колдоо көрсөтөт.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтү белгиленген тартипте китепкана ишин өнүктүрүүнүн мамлекеттик программаларын, ошондой эле Кыргыз Республикасында маданиятты сактап калуунун жана өнүктүрүүнүн тутумдук бөлүгү болуп эсептелген программаларды иштеп чыгат. Аткаруу бийлигинин органдары китепкана тейлөөсү боюнча региондор аралык жана ведомстволор аралык байланышты, анын ичинде коомду маалымат менен камсыз кылуу багытындагы иштерди жөнгө салууну уюштурат.

Мамлекет калктын социалдык жана экономикалык жактан коргоого алынган кемкарч катмарларын жана топторун (балдарды, уландарды, майыптарды, пенсионерлерди, качкындарды, жумушсуздарды, айыл жеринде жашоочуларды, бийик тоолуу жана аларга теңдеш аймактарда жашагандарды) китепканалык тейлөөнү өнүктүрүүнү колдойт.

Мамлекеттик бийлик органдары калкты тейлөөнү акысыз уюштурган мамлекеттик эмес менчик формаларындагы китепканаларды материалдык жактан колдой алат.

Мамлекеттик бийлик органдары жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары китепкана ишинде заманбап маалыматтык жана телекоммуникациялык инфратүзүмдү камсыз кылат жана бардык деңгээлдеги китепканаларда телекоммуникациялык технологиялардын жогорку деңгээлин камсыз кылуу үчүн аларга тең мүмкүнчүлүктөрдү беришет.

(КР 2017-жылдын 25-майындагы № 90 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

15-берене. Китепкана ишин өнүктүрүү боюнча мамлекеттин милдеттери

Мамлекеттик бийликтин республикалык органдары:

тарыхый-маданий мурастардын объектилерине кирүүчү китепкана фонддорун сактоону, каттоону жана контролдоону;

китепкана фонддорун комплектөөгө жана мезгилдүү жана улануучу басылмаларга жазылууга Улуттук жана республикалык китепканаларды кепилденген максаттуу каржылоону жана Кыргыз Республикасынын республикалык бюджетинин сметасында өзүнчө корголгон берене менен мамлекеттик каржылоону камсыз кылуууну;

китепкана кадрларын даярдоо жана кайра даярдоо, ишке орноштуруу, эмгек акы төлөө тармагындагы мамлекеттик саясаттын принциптерин аныктоону, ошондой эле китепкана кызматкерлери үчүн социалдык кепилдиктерди жана жеңилдиктерди орнотууну;